

AZƏRBAYCANDA BEYNƏLXALQ YÜK DAŞIMALARIN SƏMƏRƏLİLİYİNİN ARTIRILMASI YOLLARI

ELNUR MƏNƏFLİ

Bakı Dövlət Universitetinin magistrantı

E-mail: elnurmfl@gmail.com

Strateji cəhətdən Avropa və Asiyanın kəşşmə-sində yerləşən Azərbaycan beynəlxalq yükdaşıma şəbəkələri vasitəsilə qlobal təchizat zəncirində mühüm rol oynayır. Bu şəbəkələrin əhəmiyyətini qiymətləndirməmək olmaz, çünki onlar ölkənin iqtisadi fəaliyyətinin əsasını təşkil edir, malların sərhədlərdən keçməsinə asanlaşdırır və Azərbaycan biznesini beynəlxalq bazarlarla əlaqələndirir. Xəzər dənizi ilə Qafqaz dağları arasında yerləşən Azərbaycanın coğrafi mövqeyi ölkəni Şərqlə Qərbi birləşdirən tarixi ticarət yolu olan İpək Yolunun həlledici halqası kimi yerləşdirir. Müasir kontekstdə beynəlxalq yük daşımaları malların ixracı və idxalı üçün əsas rolunu oynayan ölkənin iqtisadi inkişafında bir dayaq nöqtəsidir. Azərbaycanın nəqliyyat infrastrukturuna ölkədaxili və beynəlxalq yüklərin daşınmasını asanlaşdıran avtomobil yolları, dəmir yolları və limanlar şəbəkəsi daxildir. Xəzər dənizi mühüm limanları ilə Azərbaycanın nəqliyyat imkanlarına dəniz ölçüsü əlavə edərək, qlobal gəmiçilik marşrutlarına çıxış imkanı yaradır.

Beynəlxalq yük daşımalarında səmərəlilik tək-cə logistika məsələsi deyil; iqtisadi inkişafın əsas hərəkətverici qüvvəsidir. Sərhədlərdən malların daşınmasının sadələşdirilməsi və daşıma proseslərinin optimallaşdırılması Azərbaycan biznesinin qlobal bazarda rəqabət qabiliyyətinə birbaşa təsir göstərir. Daha səmərəli yükdaşıma sistemi çatdırılma vaxtlarını və xərcləri azaldır və Azərbaycan mal və xidmətlərinin ümumi rəqabət qabiliyyətini artırır. Üstəlik, iqtisadi əhəmiyyəti fərdi müəssisələrdən kənara çıxır. Yaxşı işləyən beynəlxalq yükdaşıma infrastrukturunu xarici investisiyaları cəlb edir, ticarət tərəfdaşlığını təşviq edir və iqtisadiyyatın diversifikasiyasına təkan verir. Beynəlxalq yük daşımalarında səmərəliliyi artırmaqla Azərbaycan özünü ticarət üçün cəlbedici mərkəz kimi göstərir və bununla da öz iqtisadiyyatının davamlı inkişafına töhfə verir [3].

Azərbaycanda beynəlxalq yük daşımalarında mövcud çətinliklər

Azərbaycan qlobal təchizat zəncirində mühüm

qovşaq kimi mövqeyini möhkəmləndirməyə çalışarkən, beynəlxalq yükdaşıma sektorunda saysız-hesabsız problemlərlə üzləşir. Bu problemlərin müəyyən edilməsi və həlli malların rəvan axınının təmin edilməsi və iqtisadi artımın dəstəklənməsi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycanda beynəlxalq yükdaşımaların qarşısında duran əsas problemlərdən biri infrastruktur məhdudiyyətlərinin və tıxamqlıqların olmasıdır. Ölkə öz nəqliyyat şəbəkələrinin inkişafında mühüm addımlar atsa da, avtomobil yolları, dəmir yolları və limanlar kimi əsas elementlərin genişləndirilməsi və modernləşdirilməsi üçün əlavə investisiyalara ehtiyac qalmaqdadır. Bu məhdudiyyətlərin aradan qaldırılması malların səmərəli daşınmasını asanlaşdırmaq və tıxaclı nəqliyyat marşrutlarının yaratdığı gecikmələri azaltmaq üçün vacibdir [5].

Mürəkkəb tənzimləmə landşaftı və mürəkkəb gömrük prosesləri Azərbaycanda beynəlxalq yük daşımaları üçün əhəmiyyətli problemlər yaradır. Çətin sənədləşmə işləri, uzun rəsmiləşdirmə prosedurları və uyğun olmayan tənzimləyici çərçivələr transsərhəd ticarətlə məşğul olan müəssisələr üçün gecikmələrə və xərclərin artmasına səbəb ola bilər. Bu proseslərin sadələşdirilməsi, qaydaların uyğunlaşdırılması və texnologiyaya əsaslanan həllərin tətbiqi gömrük əməliyyatlarının səmərəliliyinin artırılması və biznes üçün daha əlverişli mühitin təşviq edilməsi istiqamətində mühüm addımlardır. Yük daşımalarının effektiv izlənilməsi və kommunikasiyası vaxtında çatdırılmalarda təmin edilməsi və nasazlıqların minimuma endirilməsi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycan mövcud izləmə və kommunikasiya sistemlərində texnoloji boşluqlarla üzləşir ki, bu da səmərəsizliyə və malların hərəkətinə real vaxtda görünmənin olmasına səbəb ola bilər. RFID (Radiotezlik İdentifikasiyası) və GPS (Qlobal Mövqeləşdirmə Sistemi) kimi qabaqcıl texnologiyalara sərmayə qoymaq izləmə imkanlarını əhəmiyyətli dərəcədə təkmilləşdirir, maraqlı tərəfləri daşınmaların vəziyyəti və yeri haqqında dəqiq və vaxtında məlumatla təmin edə bilər.

Davamlılığa və ekoloji məsuliyyətə qlobal diqqət gücləndikcə, Azərbaycanın beynəlxalq yükdaşıma

sektoru ekoloji narahatlıqlarla mübarizə aparmalıdır. Çox vaxt qalıq yanacaqlardan asılı olan ənənəvi yük daşıma üsulları çirklənməyə və karbon emissiyalarına kömək edir. Davamlılıq problemlərinin həlli ekoloji cəhətdən təmiz təcrübələrin qəbulunu, alternativ enerji mənbələrinə sərmayənin qoyulmasını və nəqliyyat fəaliyyətlərinin ekoloji təsirini azaltmaq üçün ekoloji cəhətdən şüurlu texnologiyaların inteqrasiyasını tələb edir [9].

Azərbaycanın qlobal təchizat zəncirində görkəmli oyunçuya çevrilmək yolu onun infrastrukturunun inkişafı və təkmilləşdirilməsindən əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır. Güclü və baxımlı nəqliyyat şəbəkələri səmərəli beynəlxalq yükdaşıma sisteminin əsasını təşkil edir. Bu kontekstdə, infrastrukturun inkişafına diqqətin yönəldilməsi cari çağırışların aradan qaldırılması və iqtisadi artımın dəstəklənməsi üçün vacib olur. Yol şəbəkəsinin gücləndirilməsi və genişləndirilməsi Azərbaycan daxilində və onun hüdudlarından kənar daşımaların rahat hərəkətini asanlaşdırmaq üçün çox vacibdir. Yeni yolların tikintisinə və mövcud yolların saxlanmasına investisiyalar tranzit vaxtlarını azaldacaq və yerüstü daşımaların ümumi səmərəliliyini artıracaq.

Azərbaycanın Xəzər dənizi boyunca strateji yerləşməsinə nəzərə alaraq, limanların və terminalların inkişafı dəniz ticarəti üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Mövcud limanların təkmilləşdirilməsi və yenilərinin tikilməsi tək cə artan yük həcmi təmin etməyəcək, həm də beynəlxalq gəmiçilik marşrutları ilə əlaqəni yaxşılaşdıracaq, ticarət tərəfdaşlığını gücləndirəcək.

Dəmir yolu infrastrukturunun modernləşdirilməsinə və genişləndirilməsinə sərmayə qoyuluşu multimodal nəqliyyat sisteminin təşviqi üçün vacibdir. Dəmir yolları uzun məsafələrə yüklərin daşınması üçün sərfəli və ekoloji cəhətdən təmiz üsul təmin edir. Dəmir yolu şəbəkələrinin təkmilləşdirilməsi və digər nəqliyyat növləri ilə qarşılıqlı əlaqənin təmin edilməsi beynəlxalq yükdaşımaların səmərəliliyinə töhfə verəcək.

Beynəlxalq yükdaşımaların səmərəliliyini daha da artırmaq üçün Azərbaycan ölkə daxilində strateji cəhətdən yerləşən ən müasir logistika qovşaqlarına və obyektlərinə investisiya qoymalıdır. Bu mərkəzlər malların birləşdirilməsi, saxlanması və paylanması üçün mərkəzi nöqtələr kimi xidmət edir. Qabaqcıl texnologiyalar və avtomatlaşdırmanı birləşdirərək, bu qurğular logistik əməliyyatları sadələşdirir, tranzit

vaxtlarını və xərcləri azalda bilər. Strateji planlaşdırma və investisiyalar yalnız saxlama obyektləri kimi deyil, həm də qablaşdırma, etiketləmə və keyfiyyətə nəzarət kimi əlavə dəyər xidmətlərini özündə birləşdirən logistika mərkəzlərinin yaradılmasına diqqət yetirməlidir. Bu inteqrasiya olunmuş yanaşma malların tədarük zəncirində problemsiz şəkildə hərəkətini təmin edərək ümumi səmərəliliyə töhfə verir.

Ən müasir texnologiyaların inteqrasiyası beynəlxalq yükdaşımaların optimallaşdırılmasında oyun dəyişdirir. Real vaxt rejimində monitorinq və optimallaşdırma həlləri maraqlı tərəflərə daşımaların yeri, vəziyyəti və statusu haqqında dəqiq, son dəqiqə məlumatı təqdim edir. Bu, nəinki görmə qabiliyyətini artırır, həm də potensial problemləri və darboğazları həll etmək üçün proaktiv qərarlar qəbul etməyə imkan verir [7].

Nəqliyyat idarəetmə sistemlərində RFID, GPS və IoT (Əşyaların İnterneti) kimi texnologiyaların tətbiqi yüklərin mənsədən təyinat yerinə qədər izlənilməsinə təmin edir. Bu şəffaflıq səviyyəsi nəinki gecikmələr və itkilər riskini azaldır, həm də təchizat zəncirində müxtəlif maraqlı tərəflər arasında daha yaxşı koordinasiyanı asanlaşdırır. Bundan əlavə, məlumat analitikasının və süni intellektin qəbul edilməsi marşrut planlamasını optimallaşdırır, tələbat nümunələrini proqnozlaşdırır və əməliyyatların təkmilləşdirilməsi üçün sahələri müəyyən edə bilər. Məlumat əsaslanan bu yanaşma səmərəsizliyi minimuma endirməklə və resursdan maksimum istifadə etməklə beynəlxalq yük daşımalarının ümumi səmərəliliyinə töhfə verir. İnfrastrukturun inkişafı istiqamətində birgə səylər, logistika mərkəzlərinə strateji investisiyalar və texnologiyaların inteqrasiyası Azərbaycanı qlobal ticarət mənzərəsində əsas oyunçu kimi yerləşdirəcək. Bu kompleks yanaşma ölkənin beynəlxalq yükdaşıma sisteminin tək cə səmərəli deyil, həm də müasir təchizat zəncirinin inkişaf edən tələblərinə uyğunlaşmasını təmin edir.

Azərbaycanda beynəlxalq yükdaşımalarda tənzimləyici islahatlar

Azərbaycanın regional ticarət mərkəzi kimi mövqeyini gücləndirmək istəyi tək cə fiziki infraqurdundan deyil, həm də beynəlxalq yük daşımalarının tənzimləyən normativ-hüquqi bazadan asılıdır. Gömrük proseslərinin mürəkkəbliyi, standartların uyğunsuzluğu və bürokratik maneələr malların maneəsiz hərəkətinə mane ola bilər. Strateji tənzimləyici islahatlar

hatların həyata keçirilməsi Azərbaycanın beynəlxalq yükdaşıma sektorunda səmərəliliyin artırılması üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Gömrük proseslərinin və sənədlərin sadələşdirilməsi beynəlxalq yük daşımalarının sürətləndirilməsində əsas elementlər kimi dayanır. Çətin sənədləşmə işləri, mürəkkəb rəsmiləşdirmə prosedurları və lazımsız sənədləşdirmə tələbləri gecikmələrə və əməliyyat xərclərinin artmasına səbəb olur. Azərbaycan gömrük prosedurlarını sadələşdirmək, emal müddətlərini azaltmaq və ümumi səmərəliliyi artırmaq üçün rəqəmsal platformaların və avtomatlaşdırılmış sistemlərin qəbuluna üstünlük verməlidir. Bütün müvafiq gömrük məlumatlarının vahid platforma vasitəsilə təqdim olunduğu bir pəncərə sisteminin tətbiqi prosesləri əhəmiyyətli dərəcədə sadələşdirə bilər. Bu, təkcə biznesin inzibati yükünü azaltmır, həm də gömrük çərçivəsində şəffaflığı və hesabatlılığı gücləndirir [2].

Beynəlxalq ticarət sahəsində sərhədləri aşan müxtəlif standartların və qaydaların mövcudluğu əhəmiyyətli problemlər yarada bilər. Bu standartların uyğunlaşdırılması transsərhəd əməliyyatların sadələşdirilməsi və malların rahat axınının təmin edilməsi üçün çox vacibdir. Azərbaycan öz tənzimləyici bazalarını qlobal səviyyədə qəbul edilmiş standartlara uyğunlaşdırmaq üçün beynəlxalq təşkilatlar və qonşu ölkələrlə fəal şəkildə əlaqə saxlamalıdır. Sənədləşdirmə, etiketləmə və keyfiyyət nəzarət üçün ümumi beynəlxalq standartları qəbul etməklə Azərbaycan ticarət tərəfdaşları ilə qarşılıqlı əlaqəni gücləndirə bilər. Bu uyğunlaşma bizneslər üçün uyğunluqla bağlı mürəkkəblikləri azaltmaqla yanaşı, beynəlxalq əməkdaşlıq və ticarət üçün əlverişli mühit yaradır.

Beynəlxalq yük daşımalarında ləngimələrin və fasilələrin qarşısını almaq üçün səmərəli sərhəd nəzarəti tədbirləri vacibdir. Azərbaycan zəruri təhlükəsizlik protokollarına riayət etməklə malların fasiləsiz daşınmasını asanlaşdırmaq üçün qabaqcıl sərhəd nəzarəti texnologiyalarına və proseslərinə sərmayə qoymalıdır. Bura müasir skan etmə texnologiyalarının, avtomatlaşdırılmış yüklərin yoxlanılması sistemlərinin və riskə əsaslanan yoxlama strategiyalarının tətbiqi daxildir. İlk rəsmiləşdirmə prosedurlarının və risklərin qiymətləndirilməsi mexanizmlərinin inteqrasiyası ümumi gömrük rəsmiləşdirilməsi prosesini sürətləndirərək aşağı riskli yüklərin sürətli hərəkətinə imkan verir. Riskə əsaslanan yanaşmanı tətbiq etməklə, yüksək riskli daşımaların yoxlanılması üçün resurslar səmərəli şəkildə bölüşdürülə bilər və bu,

səmərəliliyi itirmədən təhlükəsizliyi təmin edir [1].

Dövlət və özəl sektorlar arasında əməkdaşlıq beynəlxalq yük daşımalarında tənzimləyici islahatların uğurunun ayrılmaz hissəsidir. Güclü dövlət-özəl tərəfdaşlıq əlaqələrinin qurulması təcrübə, resurslar və perspektivlərin mübadiləsini təşviq edir. Tənzimləmənin təkmilləşdirilməsi kontekstində bu əməkdaşlıq sadələşdirilmiş proseslərin birgə yaradılmasına və texnologiyaya əsaslanan həllərin inkişafına səbəb ola bilər. Azərbaycan biznesin praktiki ehtiyaclarına cavab verən siyasətləri uyğunlaşdırmaq üçün töhfə və rəy axtararaq tənzimləmə islahatları prosesinə sənaye maraqlı tərəflərini fəal şəkildə cəlb etməlidir. Bu əməkdaşlıq yanaşması tənzimləyici islahatların aktuallığını və effektivliyini artırmaqla yanaşı, investisiya və böyüməni təşviq edən biznes üçün əlverişli mühiti gücləndirir.

Qeyd edək ki, Azərbaycanın beynəlxalq yükdaşıma sektorunun daha səmərəliliyə doğru irəliləməsi üçün tənzimləyici islahatlar zəruridir. Gömrük proseslərinin sadələşdirilməsinə, standartların uyğunlaşdırılmasına, səmərəli sərhəd nəzarətinin həyata keçirilməsinə və dövlət-özəl sektor tərəfdaşlığına təkan verməklə Azərbaycan inkişaf edən və rəqabətqabiliyyətli qlobal ticarət mənzərəsini dəstəkləyən tənzimləyici mühit yarada bilər [4].

Beynəlxalq yük daşımalarının dinamik mənzərəsində fiziki infrastrukturun və tənzimləyici çərçivələrin səmərəliliyi qədər insan kapitalının bacarığı da mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bunu dərk edərək, Azərbaycan öz işçi qüvvəsini qlobal təchizat zəncirinin mürəkkəbliklərində naviqasiya etmək üçün lazım olan təcrübə ilə təchiz etmək üçün hərtərəfli təlim və bacarıqların inkişafı təşəbbüslərinə sərmayə qoymalıdır. Yaxşı işləyən beynəlxalq yükdaşıma sektorunun əsası təchizat zənciri əməliyyatlarının incəliklərini idarə edən logistika mütəxəssislərinin təcrübəsindən ibarətdir. Azərbaycan logistika mütəxəssisləri üçün vacib olan bir sıra bacarıqları əhatə edən məqsədyönlü təlim proqramları yaratmalıdır. Buraya təchizat zəncirinin idarə edilməsi, inventarın optimallaşdırılması, daşınmanın planlaşdırılması və qabaqcıl logistika texnologiyalarından istifadə üzrə bacarıqlar daxildir. Beynəlxalq institutlar və sənaye liderləri ilə əməkdaşlıq bu təlim proqramlarına ən yaxşı təcrübələr və qlobal perspektivlər gətirə bilər, Azərbaycan logistika mütəxəssislərinin beynəlxalq standartlara cavab verməyə yaxşı hazır olmasını təmin edə bilər. Davamlı təlim və inkişaf imkanları işçi qüvvəsini in-

kişaf edən sənaye tendensiyaları və texnoloji irəliləyişlərdən xəbərdar edəcək.

Səmərəli gömrük əməliyyatları və daşımaların idarə edilməsi qüsursuz beynəlxalq yükdaşıma sisteminin mühüm komponentləridir. Bu rolların effektivliyini artırmaq üçün Azərbaycan gömrük işçilərinin və nəqliyyat işçilərinin bacarıqlarının artırılmasına diqqət yetirməlidir. İxtisaslaşdırılmış təlim proqramları gömrük prosedurları, risklərin qiymətləndirilməsi, sərhəd nəzarəti və logistika idarə edilməsində müasir texnologiyaların istifadəsi kimi sahələri əhatə edə bilər. Nəqliyyat işçiləri üçün təlim proqramlarında təhlükəsizlik standartları, yüklərin idarə edilməsində ən yaxşı təcrübələr və qabaqcıl daşıma texnologiyalarının istismarı üzrə bacarıqlar vurğulanmalıdır. Bu əsas rolların davamlı peşəkar inkişafına sərmayə qoymaqla Azərbaycan beynəlxalq yükdaşıma əməliyyatlarının dəqiqlik və uyğunluqla aparılmasını təmin edə bilər.

Təhsil və tədqiqat sahəsində möhkəm təməl bacarıqlı işçi qüvvəsinin yetişdirilməsi və logistika və təchizat zəncirinin idarə edilməsi sahəsində innovasiyalara təkan vermək üçün çox vacibdir. Azərbaycan həm bakalavr, həm də magistratura səviyyələrində bu fənlərə diqqət yetirən akademik proqramları təşviq etməlidir. Təhsil müəssisələri və sənayedə maraqlı tərəflər arasında tərəfdaşlığın təşviq edilməsi akademik kurikulumların beynəlxalq yükdaşıma sektorunun praktiki ehtiyaclarına uyğun olmasını təmin edə bilər.

Bundan əlavə, tədqiqat və innovasiya mədəniyyətinin təşviqi sənaye problemlərinə yerli həll yollarının inkişafına kömək edəcəkdir. Tədqiqat təşəbbüsləri davamlı təcrübələri, inkişaf etməkdə olan texnologiyaları və logistika və təchizat zəncirinin optimallaşdırılmasına yeni yanaşmaları araşdırmağa bilər. Biliyə əsaslanan yanaşmanı təşviq etməklə Azərbaycan özünü beynəlxalq yük daşımaları sahəsində mükəmməllik mərkəzi kimi göstərə bilər [6].

Qeyd edək ki, təlim və bacarıqların artırılması təşəbbüsləri Azərbaycanın beynəlxalq yükdaşıma sektorunda arzularının uğurunun əsasını təşkil edir. Logistika mütəxəssislərinin, gömrük işçilərinin və nəqliyyat işçilərinin peşəkar artımına sərmayə qoymaqla, logistika və təchizat zəncirinin idarə edilməsi sahəsində təhsil və tədqiqatları inkişaf etdirməklə Azərbaycan təkə qlobal ticarətin mürəkkəbləklərini idarə etməkdə mahir deyil, həm də işgüzar kadrlar yarada bilər.

Beynəlxalq yük daşımalarının bir-biri ilə əlaqəli təbiəti tərəfdaşlıq və əməkdaşlıq yanaşmasını tələb edir. Azərbaycan regionda əsas oyunçu kimi beynəlxalq yükdaşıma sektorunun səmərəliliyini və effektivliyini artırmaq üçün müxtəlif səviyyələrdə tərəfdaşlıq və əməkdaşlıqları fəal şəkildə davam etdirməlidir.

Səmərəli transsərhəd əməkdaşlıq beynəlxalq yükdaşımaların rəvan işləməsi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycan qonşu ölkələrlə əməkdaşlığı gücləndirmək, qarşılıqlı etimad və ortaq məqsədlər mühitini gücləndirməkdə fəal iştirak etməlidir. İkitərəfli və çoxtərəfli sazişlər gömrük prosedurlarının uyğunlaşdırılmasında, sənədləşdirmə tələblərinin standartlaşdırılmasında və tənzimləyici bazaların sadələşdirilməsində mühüm rol oynaya bilər. Qonşu ölkələrlə səmərəli ticarət dəhlizlərinin və nəqliyyat şəbəkələrinin yaradılması malların daha rahat daşınmasını təmin edir, tranzit vaxtlarını və xərclərini azaldır. Birgə infrastruktur layihələri və ümumi problemlərin həllində əlaqələndirilmiş səylər inteqrasiya olunmuş və bir-biri ilə əlaqəli regional logistika ekosisteminin inkişafına kömək edəcəkdir.

Azərbaycan ticarət, logistika və nəqliyyat sahəsində ixtisaslaşmış beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıqdan əhəmiyyətli dərəcədə faydalana bilər. Ümumdünya Ticarət Təşkilatı (ÜTT), Ümumdünya Gömrük Təşkilatı (ÜGT) və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Avropa İqtisadi Komissiyası (UNECE) kimi qurumlarla əməkdaşlıq ən yaxşı təcrübələrə, qlobal standartlara və zəngin biliklərə çıxışı təmin edir. Beynəlxalq forumlarda və işçi qruplarında iştirak Azərbaycanı beynəlxalq yükdaşımalar sahəsində yaranan tendensiyalar, tənzimləyici inkişaf və innovativ həllər haqqında məlumatlı olmağa imkan verir. Təcrübələrini beynəlxalq səviyyədə tanınmış standartlara uyğunlaşdırmaqla Azərbaycan dünya miqyasında öz etimadını artırır və beynəlxalq ticarət və əməkdaşlıq üçün əlverişli mühit yaradır [8].

Dövlət və özəl sektorlar arasında sinerji beynəlxalq yükdaşıma sektorunda təsirli təşəbbüslərin irəli sürülməsi üçün zəruridir. Azərbaycan ümumi problemləri həll edən həll yollarını birgə yaratmaq və həyata keçirmək üçün dövlət qurumları və özəl müəssisələr arasında əməkdaşlığı inkişaf etdirməlidir. Dövlət-özəl tərəfdaşlıq logistika qovşaqlarının və nəqliyyat şəbəkələrinin inkişafı kimi irimiqyaslı infrastruktur layihələrinin maliyyələşdirilməsində və icrasında mühüm rol oynaya bilər. Birgə təşəbbüslər

həmçinin texnologiyaya əsaslanan həllərin işlənib hazırlanmasına və qəbuluna, davamlı təcrübələrin həyata keçirilməsinə və ümumi logistika səmərəliliyinin artırılmasına diqqət yetirə bilər. Hər iki sektorun təcrübəsini və resurslarını bir araya gətirməklə Azərbaycan biznesin ehtiyaclarına cavab verən və iqtisadi artıma töhfə verən dinamik və cavabdeh beynəlxalq yükdaşıma ekosistemi yarada bilər.

Dayanıqlılıq təşəbbüsləri

Davamlılığa qlobal diqqət gücləndikcə, Azərbaycan beynəlxalq yükdaşıma sektorunu ekoloji cəhətdən təmiz təcrübələrə uyğunlaşdırmaqda mühüm addımlar atmağa hazırdır. Davamlılıq qəbul etmək təkcə ətraf mühitin qorunmasına töhfə vermir, həm də ölkənin qlobal təchizat zəncirində məsul oyunçu kimi nüfuzunu artırır. Azərbaycan logistika əməliyyatlarında ekoloji təmiz təcrübələr tətbiq etməklə davamlı beynəlxalq yük daşımalarına yol açır. Bu, avtomobil nəqliyyatı üçün elektrik və ya hibrid nəqliyyat vasitələri və dəniz yükdaşımaları üçün ətraf mühitə daha az təsir göstərən gəmilər kimi aşağı emissiya və yanacaq qənaət edən nəqliyyat növlərinə keçidi nəzərdə tutur.

Müasir və yaşıl nəqliyyat vasitələri və gəmi parkına sərmayə qoymaq təkcə karbon izini azaltmaqla yanaşı, qlobal davamlılıq məqsədlərinə uyğunlaşacaq. Əlavə olaraq, nəqliyyat marşrutlarının optimallaşdırılması və intermodal həllərdən istifadə yüklərin hərəkəti ilə bağlı enerji istehlakını və emissiyaları daha da minimuma endirə bilər [10].

Dayanıqlı beynəlxalq yük daşımalarının əsas aspekti alternativ yanacaq və enerjiyə qənaət edən texnologiyaların tətbiqidir. Azərbaycan yük maşınları və gəmilər üçün bioyanacaq və ya mayeləşdirilmiş təbii qaz kimi daha təmiz yanacaqlardan istifadəni stimullaşdırır. Bundan əlavə, enerji bərpa sistemləri və yanacaq qənaət edən mühərriklər kimi enerjiyə qənaət edən texnologiyaların tətbiqi yük əməliyyatlarının ətraf mühitə təsirini əhəmiyyətli dərəcədə azalda bilər. Ekoloji cəhətdən təmiz texnologiyaların mənimsənilməsinə təşviq edən hökumət stimulları, subsidiyalar və tənzimləyici çərçivələr biznesləri davamlı təcrübələrə investisiya qoymağa təşviq edə bilər. Bu, təkcə ətraf mühitin mühafizəsinə töhfə vermir, həm də Azərbaycanı qlobal logistika landşaftında uzaqgörən bir oyunçu kimi mövqeləndirir.

Daşınma ilə yanaşı, qablaşdırmada davamlı təcrübələr beynəlxalq yüklərin ekoloji təsirini minimuma

endirməkdə mühüm rol oynayır. Azərbaycan təkrar emal olunan və ya bioloji parçalana bilən materiallar kimi ekoloji cəhətdən təmiz qablaşdırma materiallarının istifadəsinə təşviq edə və logistika mərkəzlərində tullantıların səmərəli idarə olunması təcrübələrini tətbiq edə bilər. Müəssisələri davamlı qablaşdırma təcrübələrini mənimsəməyə həvəsləndirmək tullantıların əmələ gəlməsinin azalmasına gətirib çıxara bilər və dövrü iqtisadiyyata töhfə verə bilər. Davamlı qablaşdırma üçün təlimatlar və standartların yaradılması məqsədlə sənayenin maraqlı tərəfləri ilə əməkdaşlıq beynəlxalq yükdaşıma sektorunda ətraf mühitin qorunmasına vahid və təsirli yanaşmanı təmin edir [10].

Yekun olaraq, Azərbaycan beynəlxalq yük daşımalarında davamlılıq təşəbbüslərinə üstünlük verməklə daha yaşıl və daha məsuliyyətli qlobal təchizat zəncirinin təşviqində aparıcı rol oynaya bilər. Ekoloji cəhətdən təmiz nəqliyyat təcrübələrinin həyata keçirilməsi, alternativ yanacaqların və enerjiyə qənaət edən texnologiyaların istifadəsinin təşviq edilməsi və davamlı qablaşdırma və daşıma təcrübələrinin birləşdirilməsi ölkənin logistika sənayesi üçün ekoloji cəhətdən daha şüurlu və davamlı gələcəyə doğru ayrılmaz addımlardır.

YEKUN

Qlobal təchizat zəncirində öz rolunu gücləndirmək üçün Azərbaycan beynəlxalq yükdaşımaları sisteminin səmərəliliyini artırmaq üçün strateji fikirlər və həyata keçirilə bilən təşəbbüslərlə silahlanmış mühüm nöqtədə dayanır. Bu diskursda tədqiq edilən çoxşaxəli strategiyalar ümumi məqsəd üzərində birləşir: Azərbaycanı daha möhkəm, dayanıqlı və bir-biri ilə əlaqəli logistika ekosisteminə doğru irəlilətmək. Göstərilən əsas strategiyalar beynəlxalq yük daşımalarının müxtəlif aspektlərini əhatə edən kompleks yanaşmanı əhatə edir. İnfrastrukturun inkişafı, tənzimləyici islahatlar, təlim və bacarıqların inkişafı, əməkdaşlıq və tərəfdaşlıqlar və davamlılıq təşəbbüsləri birlikdə transformativ gündəliyin əsasını təşkil edir.

İnfrastrukturun inkişafı nəqliyyat şəbəkələrinin genişləndirilməsini və modernləşdirilməsini tələb edir, tənzimləyici islahatlar isə gömrük proseslərinin sadələşdirilməsinə, standartların uyğunlaşdırılmasına və səmərəli sərhəd nəzarəti tədbirlərinin həyata keçirilməsinə diqqət yetirir. Təlim və bacarıqların inkişafı təşəbbüsləri işçi qüvvəsinə qlobal təchizat zəncirinin mürəkkəbliklərini idarə etmək üçün güc verir

və əməkdaşlıq və tərəfdaşlıq qonşu dövlətlər və beynəlxalq təşkilatlarla əlaqələri gücləndirir. Davamlılıq təşəbbüsləri yük daşımalarına məsuliyyətli və ekoloji cəhətdən şüurlu yanaşmanı təmin edir.

Bu təkmilləşdirmələrdən irəli gələn potensial faydalar sadəcə logistik səmərəlilikdən kənara çıxır. Daha təkmilləşdirilmiş beynəlxalq yükdaşıma sistemi Azərbaycanı ticarət, xarici investisiyaların cəlb edilməsi və iqtisadiyyatın diversifikasiyası üçün cəlb edici mərkəzi kimi yerləşdirir. Tranzit vaxtlarını və xərcləri azaltmaqla və ümumi rəqabət qabiliyyətini artırmaqla Azərbaycanda bizneslər qlobal bazarlara çıxış imkanlarını artırır və iqtisadi artıma təkan verir.

Bundan əlavə, beynəlxalq yükdaşıma sektorundakı təkmilləşdirmələr iş yerlərinin yaradılmasına, bacarıqların inkişafına və biliklərin ötürülməsinə kömək edir. Yaxşı işləyən logistika sənayesi iqtisadiyyatın müxtəlif sektorlarına müsbət təsir göstərir və ölkə daxilində icmalara yayılan dalğalanma effekti yaradır. Əməkdaşlıq ruhunu inkişaf etdirməklə, texnologiyaları irəliləyişləri mənimsəməklə və davamlı təcrübələrə diqqəti saxlamaqla Azərbaycan davamlılıq və uzaqgörənliklə qlobal təchizat zəncirinin çağırışlarının öhdəsindən gələ bilər. Ölkə beynəlxalq arenada mövqə tutduqca, bu gün qoyulan sərmayələr təkcə iqtisadi dividendlər gətirməyəcək, həm də Azərbaycan xalqının bir-biri ilə daha sıx bağlı, dayanıqlı və firavan gələcəyinə töhfə verəcəkdir.

Açar sözlər: *beynəlxalq yükdaşıma, daşımaların səmərəliliyi, Azərbaycan logistikası, infrastrukturun inkişafı, tənzimləyici islahatlar, davamlılıq təşəbbüsləri, logistika sahəsində əməkdaşlıq, qlobal təchizat zənciri*

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Hüseynova, M.S. *Azərbaycanın nəqliyyat-logistika sisteminin inkişaf etdirilməsi problemlərinə yanaşmalar və onların xüsusiyyətləri // AMEA-nın Xəbərləri. İqtisadiyyat seriyası 2019 (noyabr-dekabr), s.61-68.*
2. Eyvazov, E., Balabəyova, N. *Beynəlxalq Nəqliyyat Əməliyyatları. "Elm və təhsil", Bakı – 2019, 336 s.*
3. Maharramov, M. & Khasiyev, G. (2017). *Transport Infrastructure as a Factor of Economic Growth in Azerbaijan. Journal of Social and Development Sciences. 8. 35-39.*
4. Yekimov, S. (2023). *Improving the efficiency of the transport and logistics sector. E3S Web of Conf.*

ences. 376. 10.1051/e3sconf/202337604004.

5. Menglikulov, B., Umarov, S., Safarov, A., Zheyemuratov, T., Alieva, N. and Durmanov, A. *Ways to increase the efficiency of transport logistics - communication services in Uzbekistan. E3S Web of Conf., 389 (2023) 05036*

6. Nechaev, A., Schupletsov, A., *Methods for Improving Efficiency of the Innovative Logistics System, Transportation Research Procedia, Volume 54, 2021, Pages 628-636, ISSN 2352-1465, <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2021.02.115>.*

7. Asian Development Bank. *Transport efficiency through logistics development policy study, 2012, 68 p.*

8. Naz, F.; Fredriksson, A.; Ivert, L.K. *The Potential of Improving Construction Transport Time Efficiency—A Freight Forwarder Perspective. Sustainability 2022, 14, 10491. <https://doi.org/10.3390/su141710491>*

9. Netirith, N.; Ji, M. *Analysis of the Efficiency of Transport Infrastructure Connectivity and Trade. Sustainability 2022, 14, 9613. <https://doi.org/10.3390/su14159613>.*

10. Prokudin, G., Chupaylenko, A., Lebid, V., & Khotobnia, T. (2020). *Development of methods to increase the efficiency of road transportation by international transport corridors. Technology Audit and Production Reserves, 4(4(54), 34–36. <https://doi.org/10.15587/2706-5448.2020.210379>.*

МАНАФЛИ Эльнур Сеймур

**Магистрант Бакинского Государственного
Университета**

Электронная почта: elnurmnfli@gmail.com

РЕЗЮМЕ

**Пути повышения эффективности
международных грузоперевозок в
Азербайджане**

В этой статье исследуются стратегические направления повышения эффективности международных грузовых перевозок в Азербайджане. Сосредоточившись на повышении роли страны в глобальной цепочке поставок, дискуссия углубляется в многогранные подходы, охватывающие развитие инфраструктуры, реформы регулирования, интеграцию технологий, обучение, сотрудничество и инициативы в области устойчивого развития. Улучшение инфраструктуры, такое как расширение транспортных сетей и ин-

вестиции в современные логистические центры, являются ключевыми моментами, сопровождаемыми регуляторными реформами для оптимизации таможенных процессов. Инициативы по технологической интеграции и развитию навыков способствуют операционной оптимизации, а сотрудничество с соседними странами и международными организациями способствует созданию гармонизированной и взаимосвязанной логистической экосистемы. Подчеркивая устойчивость, статья подчеркивает экономические и социальные выгоды от этих улучшений, призывая продолжать усилия и инвестиции, чтобы позиционировать Азербайджан как конкурентоспособного и ответственного игрока в международных грузовых перевозках.

Ключевые слова: *международные грузоперевозки, эффективность перевозок, логистика Азербайджана, развитие инфраструктуры, регуляторные реформы, инициативы устойчивого развития, сотрудничество в сфере логистики, глобальная цепочка поставок.*

MANAFLI Elnur Seymur
Master of Baku State University
E-mail: elnurmfnli@gmail.com

SUMMARY

Ways to increase the efficiency of international freight transportation in Azerbaijan

This article explores strategic avenues to bolster the efficiency of international freight transportation in Azerbaijan. Focused on enhancing the nation's role in the global supply chain, the discussion delves into multifaceted approaches spanning infrastructure development, regulatory reforms, technology integration, training, collaboration, and sustainability initiatives. Infrastructure improvements, such as expanding transportation networks and investing in modern logistics hubs, are key focal points, accompanied by regulatory reforms to streamline customs processes. Technological integration and skill development initiatives contribute to operational optimization, while collaboration with neighboring countries and international organizations fosters a harmonized and interconnected logistics ecosystem. Emphasizing sustainability, the article underscores the economic and social benefits of these enhancements, urging conti-

nued efforts and investments to position Azerbaijan as a competitive and responsible player in international freight transportation.

Keywords: *international freight, transportation efficiency, Azerbaijan logistics, infrastructure development, regulatory reforms, sustainability initiatives, collaboration in logistics, global supply chain.*